

A filmkatalógushoz évenként pótfüzetet adnak ki, amely az időközben gyártott, illetve beszerzett új filmek jegyzékét és az esetleges selejttjegyzéket tartalmazza.

A filmkatalógus a filmcímek betűrendjében és számozva közli a filmek adatait és annotációját. A katalógus a következő adatokat tünteti fel minden egyes filmről: a film magyar és eredeti címe, nemzetisége, nyelve, felirata, gyártó cég, a szaktanácsadó, rendező és operatőr neve, a forgalmazó intézmény neve és címe; a film műszaki adatai /méret, hossz, vetítési idő, szín, hangrögzítés módja, gyártási év/; a film jellege /népszerű, tudományos, oktató, ismeretterjesztő, riport, dokumentum-film stb., stb./.

A jelzett adatok felsorolása után következik a film rövid tartalmi kivonata s végül az érdekeltek körének megjelölése.

A katalógust tárgymutató egészíti ki, amelyben a tárgyszavak után közölt számok utalnak a filmekre.

Sajnálatos, hogy ez a jelentős filmkatalógus nem került az Állami Könyvterjesztő Vállalat útján könyvárusi forgalomba, a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó csak a mű előállítását, kiadását végezte, terjesztésével és árusításával a Szabványbolt foglalkozik.

Gy.P.

F O L Y Ó I R A T S Z E M L E

002.009.5:338.962

Különleges munkamódszereket igényel-e a termelőüzemek tájékoztató szolgálata? - /Erfordert die Information in Produktionsbetrieben besondere Arbeitsmethoden?/ - TOMAN, J. - Dokumentation, 8.k. 4.sz. 1961.aug. 104-109 p. b:2. T: OMK

A dokumentáció és a tájékoztatás elsősorban az új utakat kereső kutatóintézetekben és a fejlesztést szolgáló intézményekben fejlődött. Ennek következtében az itt kialakult dokumentációs módszereket a termelőüzemek később automatikusan átvették, holott ezek gyakran egészen más jellegű tájékoztatást igényelnek. Az üzemben dolgozó szakembert szinte kizárólag azok a körülmények érdeklik, amelyek az adott üzemszervezés mellett megvalósítható új technológiáról szólnak. Az országban nem kapható gépek leírása, a csak azokkal alkalmazható új

technológia, az itthon elő nem állítható üzemanyagok, hazai viszonyok között át nem vehető munkamódszerek a termelésben nem használhatók. És itt mutatkozik az alapvető különbség a termelés és a kutatás és fejlesztés igénye között. Fenti adatokat az utóbbi számára kell szolgáltatni, hiszen annak feladata éppen ezek hazai alkalmazásának megtervezése, kikísérletezése, míg a termelésnek meg kell várnia, amíg ezt a munkát számára a kutatás elvégzi. A termelés csak az új gépek beszerzését, új anyagok előállítását nem igénylő technológiákról, kisebb, saját eszközökkel végrehajtható újításokról szóló híreket használhatja. Az egyik dokumentátor pl. előbb egy építőgépeket kialakító intézménynél dolgozott, ahol a dolgozókat a prospektustár érdekelte legjobban. Ezért később egy termelő üzemhez átkerülve itt is minden erejével prospektustár berendezésén fáradozott, amíg fel nem világosították, hogy az üzem mérnöknek nincs szüksége olyan gépek leírására, amelyekkel soha nem is fog dolgozni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a fel nem használható adatokat a tájékoztató szolgáltatnak teljesen figyelmen kívül kell hagynia, hiszen a vezetők esetleges felszólítására az üzem mérnök is szívesebben foglalkozik olyan új eljárásokkal, amelyekről már hallott. Az üzemi tájékoztató szolgálat tehát minden olyan új adatra hívja fel a figyelmet, amelyek az adott üzemszervezés mellett felhasználhatók, az egyéb információk közül azonban csak azokat válassza ki, amelyek esetleges későbbi fejlesztés során szóba jöhetnek.

A tervezőintézeteknek ismét más az igénye: szabványokra, típusgyűjteményekre, törvényes előírásokra, prospektusokra és árjegyzékekre van szüksége, mert ha a tervező mérnök nem tud a legújabb különleges külföldi technikai újításokról, nem olyan hiba, mintha az ismeretek hiányában az építész pl. olyan ablakkereteket tervez be, amelyeket az ipar már nem állít elő.

Hiányossága az üzemi tájékoztatásnak, hogy a hazai viszonylatban már bevált technikának igen gyér az irodalma, valószínűleg azért, mert a gyakorló mérnök nem szívesen foglalkozik írással.

A tájékoztatás fajtái tehát a következők:

1. a hazai viszonyok között még nem realizálható technikáról;
2. a hazai viszonyok között realizálható technikáról;
3. az egyidejű, már alkalmazott technikáról,
4. a gyakorlat tapasztalatai.

A tájékoztatás sikere gyakran a szolgáltatás formájától is függ.

Üzemben a dokumentációs irodalmi utalásnak /kartonszolgálat és referáló kiadványok/ általában nincs sikere, ez kutató intézetbe való. Annál célszerűbb az eredeti szöveg olvasását szükségtelessé tevő, a fontos adatokat, ábrákat közlő gyors információ, lehetőleg különálló A/5 nagyságú lapokon.

Csehszlovákiában érdekes újítás, hogy építkezések alkalmával fényképfelvételeket készítenek. Már a tervező köteles megadni, hogy a munka mely szakaszait kell lefényképezni. Ebből az anyagból teljes

fénykép-dokumentáció tevődik össze. Az első kísérletek már bebizonyították, hogy az érdeklődés ezek iránt nagyobb, mint az irodalmi dokumentáció iránt. Ennek fejlettebb formája a filmtár, ahol ugyanezt mozgó filmre veszik.

Hasznos formája a tájékoztatásnak a személyes kapcsolat. A Szovjetunióban sok helyen magas képzettségű "információs mérnökök" dolgoznak, akiknek egyetlen feladata információ szerzése az új technikáról, kizárólag üzemi látogatás során, szóbeli értesülés útján. Feltehető, hogy ez a módszer - a fent említett fényképező eljárásához hasonlóan - hamarosan elterjed, és előreláthatóan 1965-ig állandó helyet szerez magának a tájékoztatásban.

Jól beváltak a baráti szerződések is, amelyek során két hasonló profilu vállalat vezető dolgozói a legrészletesebben kicserélik tapasztalataikat.

Miután a termelő üzem sokrétű dokumentációs feladatait rendszerint kisebb létszámmal és mostohább körülmények között végzi, mint pl. a jobban ellátott kutatóintézetek, az üzemi tájékoztatástól munkájukat megkönnyítő egyszerűbb dokumentációs módszerek kidolgozására várunk tőlük javaslatokat.

Dzs.

002/438/

Dokumentáció Lengyelországban. - /Documentation in Poland/ -
WEPSIEC, J. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 279-284.
p. b:23. T:OMK

A Szovjetunióban és a szocialista tábor országainak többségében követett gyakorlattól eltérően a lengyel dokumentáció decentralizált szervezetben folyik. Az egész országra kiterjedő irányítás és felügyelet két szorosan együttműködő intézet feladata: az 1950-ben létesített Centralny Institut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej, és az 1953-ban létesített Ośrodek Bibliografii i Dokumentacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk-é. 1960 óta ezek irányítása alá tartoznak az egyes minisztériumok műszaki-gazdasági tájékoztató központjai, amelyek az egyes iparágakon belül folyó dokumentációs munka koordinálói, továbbá az un. szakmai dokumentációs és műszaki-gazdasági tájékoztató központok, amelyek referátumok és tájékoztató kiadványok feldolgozásával foglalkoznak, s végül az üzemi műszaki és gazdasági tájékoztató központok, amelyek elsősorban az üzemi tájékoztatás céljait szolgálják. Az irányító intézetek gondoskodnak az anyag központi tárolásáról, kiadványok sokszorosításáról és az anyag szétosztásáról, valamint az egyszerű módszerek kialakításáról. A feladatok elvégzésére alkalmas szakemberek képzése, ill. továbbképzése 1958-ig egy-egy központ saját feladata volt. 1958 óta külön főiskolán folyik

a tudományos és műszaki dokumentalisták szakképzése. Ettől függetlenül minden központ évente két-három hetes tanfolyamon képezi ki a referáló munkatársakat. A dokumentalista képző főiskolát a RÍD kísérleti tanintézetnek ismerte el. A lengyel dokumentáció színvonala korszerű, hagyományos szolgáltatások mellett analitikus és szintetikus irodalmi tájékoztató kiadványokat is rendszeresen készítenek.

F.I.

002.513.5

Három visszakereső rendszer összehasonlító vizsgálata. Összefoglaló. - /A comparative study of three systems of information retrieval: a summary.-/ - STEVENS, M.D. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 243-246 p.

A robbanóanyagok 1942 - 1957 közötti szakirodalmi anyagára, különösen az osztályozott kutatási jelentésekre, valamint a rendelkezésre álló további kb. 8000 lyukkártyára felvitt adatokra kiterjedően visszakereső adatgyűjtést végeztek, három különböző rendszer összehasonlítása és értékelése céljából. Valamennyi adat lyukkártyán, kézikönyv formátumú tárgymutatóban /index/ és hagyományos könyvtári reference-katalógusban került feldolgozásra, ill. regisztrálásra. A fenti rendszerek szerint regisztrált adatmennyiség a szakterület fenti időszakból származó teljes irodalmi anyagának csak töredéke, s így a vizsgálat során kitűnt, hogy a gépesített lyukkártya rendszer létesítési költsége nem áll arányban a rendszer tényleges teljesítményével, mert a töredék anyagot a lyukkártya rendszer rosszabb hatásfokkal hasznosítja, mint a teljes anyagot. U. i. bizonyos határon túl a rendszer önmagát ismétli. Gépi rendszer alkalmazása eszerint csak akkor indokolt és hatékony, ha egy szakterület optimálisan teljes anyagára épül. Az ugyanarról az anyagról készült tárgymutató használata nehézkes és lassú. Szűkebb bázis és kisebb /töredék/ adatmennyiség esetében a hagyományos reference-katalógus a visszakeresés céljának legésszerűbb és leggazdaságosabb eszköze.

F.I.

002.513.5

Két gépi adatfeldolgozó rendszer összehasonlítása a rögzített adatok szótárszerű egybevetése alapján. - /A comparison of dictionary use within two information retrieval systems/ - SCHULTZ, C.K.; SCHWARTZ, P.D.; STEINBERG, L. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 247-253 p. a:7, b:1. T:OMK

A Marck Sharp and Dohme /MSD/ lyukkártyás /IBM 101/, valamint

az Armed Services Technical Information Agency /ASTIA/ számítógépes /Remington Rand Univac Solid State Computer/ adattároló és visszakereső rendszereket vizsgálták az egytagu és kéttagu jelek statisztikai összehasonlítása, valamint a kombinációs lehetőségek figyelembevétele alapján. Mindkét esetben az azonos szakterületről tárolt teljes adatmennyiségnek kb. 20-25 %-át vették alapul. Az egy- és a kéttagu jelek aránya a két rendszer esetében kb. azonos volt. Mivel azonban az egy dokumentumra jutó feldolgozott jelek aránya az ASTIA esetében 5,4, az MSD esetében pedig kerekén 10, utóbbi esetében a kombinációs lehetőségek kedvezőbbek. A vizsgálat során nem tisztázódott teljes mértékben, hogy - a rendszer további fejlesztését is figyelembe véve - a feldolgozott dokumentumok számához képest mi az egy dokumentumra jutó jelek mennyiségi optimuma. Végső soron ui. ez határozza meg a rendszer hatékonyságát.

F.I.

002.513.5

Elvi példa adattároló és visszakereső rendszer hatékonyságának vizsgálatára. - /A paradigm for a retrieval effectiveness experiment/ BORNSTEIN, H. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 254-259 p. a:1, b:3, T:OMK

A különféle adattároló és visszakereső rendszerek egyedi és egymás közötti összehasonlító vizsgálatairól rendelkezésre álló eddigi adatok még mindig nem nyújtanak elegendő támpontot valamely rendszer kétségbevonhatatlan /abszolút/ előnyösségének vagy felsőbbrendűségének bizonyításához. Az adatok sok esetben egymásnak ellentmondók, nem általánosíthatók. A vizsgálatok logikai menetét elméleti sémán szemlélve kitűnik, hogy az egyes rendszerek esetében lehetséges változatok annyira széleskörűek, hogy az optimum meghatározása még elméleti úton sem lehetséges. Mind az elméleti, mind a gyakorlati vizsgálatok bőséggel szolgáltattak azonban adatokat a már alkalmazott vagy a jövőben alkalmazásra kerülő rendszerek viszonylagos előnyeinek és hiányosságainak feltárásához. Ezek alapján fokozatosan dolgozható ki az optimális rendszer. A jelenleg is széles körben, szerte a világon folyó vizsgálatoknak egyelőre csupán "diagnosztikai" szerepe van, a felismerések csak a vizsgált rendszer hiányosságaira, esetleg azok kiküszöbölésére vonatkozóan érvényesíthetők.

F.I.

002.513.5

Az információ-visszakeresés megoldására váró problémája. - /The challenge of information retrieval/ - FARRADANE, J. - Journal of Documentation, 17.k. 4.sz. 1961.dec. 233-244 p. T:OMK

Az emberiség állandóan szaporodó tudáskincse hova-tovább azzal fenyeget, hogy mennyisége következtében hozzáférhetetlenné és ennek folytán újra meg nem tudhatóvá válik. Eppen ezért oly sürős az információ visszakeresése, ill. a szükséges és megkívánt tájékoztatás fellelése kérdésének beható, a kérdést elméleti alapjaiban tisztázó megoldása. Az információ-visszakeresés valójában azt jelenti, hogy megtaláljuk, és megfelelően újra közölhessünk, és továbbadhassunk olyan információt, amit valamiképpen korábban már rögzítettek, feljegyeztek.

Az utóbbi években számtalan módon kísérelték meg megközelíteni - inkább a gyakorlati, mint az elméleti oldaláról - a feljegyzett tudás megfelelő rendszerezésben a későbbi visszakeresést lehetővé tevő tárolási és gépi uton való visszakeresési módokat; megalkottak különböző jelrendszereket: kódokat, fogalomkapcsolatokat, logikai tárgyszó-összefüggéseket stb. stb. Viszont kevésbé vették figyelembe, hogy az alapprobléma minden ilyen megalkotott új jelzőrendszer alkalmazásával még csak bonyolódik. Az információ-visszakeresés eredményessége, tehát az eljárás gyorsítása és hatékonysága pedig mindenekelőtt attól függ, vajon sikerül-e a tudást rögzítő dokumentumhoz közvetlenül eljutni, s nemcsak az információt tartalmazó dokumentum jelzetéhez, kódjához, tehát csupán a hivatkozáshoz - ami azután újabb komplikált további visszakeresési és válogatási műveleteket tesz szükségessé. Az információ-visszakeresés továbbá csak akkor lesz tartalmilag is értékes és hatékony, ha - a szakozási rendszerhez hasonlóan - lehetővé teszi, hogy nem csupán egy egyedi fogalmat, hanem rokon, analóg fogalmakat is gépi uton, gyorsan fel lehet kutatni. A kérdést - szerző szerint - ott kell megfogni, hogy a felkutatott és kiválogatott információk nem számok, hivatkozások, de még nem is referátumok, hanem a teljes tájékoztatást magát tartalmazó dokumentumok alakjában legyenek prezentálhatók.

V.P.

002.63

A Tudományokat Kivonatoló és Indexkészítő Szolgálatok Nemzeti Szövetségének működése. - /The Function of the National Federation of Science Abstracting and Indexing Services/ - JENSEN, RAYMOND A. - Special Libraries, 52.k. 10.sz. 1961.dec. 555-557 p. T:OMK

A National Federation of Science Abstracting and Indexing Ser-

vices-t 1958-ban azért hozták létre, hogy a legfontosabb amerikai referáló és indexkészítő szervek között kooperációt teremtsenek, megkeresve az utakat és módokat működésük megjavítására. A Federation végső célkitűzése tulajdonképpen a tudósok, kutatók közötti ismeretközlés megjavítása a nemzetközi tudományos dokumentációs folyóiratokon keresztül.

A Federation széleskörű és átfogó programot dolgozott ki, amelyben az alábbi problémakörök szerepelnek, mint: a bibliográfiai, kivonatoló és index szabványok; transliterálás; terminológiák meghatározása stb. A Federation tagjai közé sorol olyan ismert szervezeteket, mint a CHEMICAL ABSTRACTS, ENGINEERING INDEX, ASM REVIEW OF METAL LITERATURE, UNITED STATES GOVERNMENT RESEARCH REPORTS stb.

A Federation munkacsoportjai, bizottságai a tag-szervezetek munkatársaiból tevődnek össze. A munkacsoportok komoly terveket dolgoztak ki. Így a Federated List of Serials c. összeállítás újradolgozását, amely a tagszervezetek által feldolgozott /referált, indexelt/ folyóiratok, periódikák jegyzéke. A jelen kiadás tartalmazni fogja az USA-n kívüli angol nyelvű periódikákat is. Távlatosabb terv a kiadvány kibővítése egy olyan leltárrá, amely felölelné a világ valamennyi tudományos periódikáját és monográfiáját. A Library of Congress-szel történt kooperáció keretében elkészült tavaly a Guide to U.S. Indexing and Abstracting Service in Science and Technology c. kiadvány. A tagszervezetek referálási bázisa rendkívül megnőtt a Federation létrejöttétől, míg 1957-ben 437 000 cikket referáltak, addig 1960-ban 616 000-t, a növekedés 41 %-os.

A Federation autonóm, független, önálló kiadói tevékenységet folytató testületet szervez, amely lassan és céltudatosan működve koordinációra törekszik, elsősorban egyesített jegyzékek közreadásában és szabványok létesítésében.

A Federation létrejöttének tulajdonképpeni előzménye annak a felismerésnek, hogy rendkívül megnőtt az információ szolgáltatások, az irántuk támadt igény, továbbá a kiadói tevékenységek, és szükségessé vált egy "nemzeti terv" létrehozása, amely felöleli az USA legfontosabb referáló, kivonatoló, indexkészítő szolgáltatásait egy tudományos tájékoztatás keretében. Hivatkoznak a Szovjetunióra, ahol a hatalmas kutatási és fejlődési törekvések megnövelték az irodalmi termelést. Az előbbi nemzeti tervtől várják, hogy valamennyi kivonatoló és indexkészítő törekvés számára irányítást fog tudni nyújtani.

D.É.

016:05:62

A Szovjetunió műszaki folyóiratainak kézikönyve. - /Szpravocnik po tehniczeszkoj periodike SzSzSzR/ - KREMERECKAJA, A.V. - Szovetsz-

kaja Bibliografija, 1/71/.sz. 1962. 53-55 p. T:OMK

Az Össz-szövetségi Könyvpalota szerkesztésében és kiadásában 1961 végén jelent meg N.A. VIL'CSUR összeállításában a Szovjetunió műszaki folyóiratainak felsorolását és jellemzését tartalmazó kézikönyv, amely az 1956 és 1959 közötti időszakban megjelent 579 folyóiratot dolgoz fel. A kézikönyv nagy értéke, hogy a feldolgozott folyóiratok tartalmi ismérveit, periodicitását - a szigoruan vett könyvészeti adatokon kívül - is megadja, s a folyóiratok között olyan természettudományi vagy más szakterületi folyóiratokat is figyelembe vesz, amelyek adott esetben műszaki vonatkozású anyagot leközölnek.

V.P.

025.135

Gépi módszerek alkalmazása a könyvtári munkában. Folyóiratok. - /Applications of machines to library techniques: Periodicals/ - McCANN, A. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 260-265 p. a:9, b:1, T:OMK

Kísérletek folynak a gépi adatfeldolgozás /IBM lyukkártya/ alkalmazására, kisebb könyvtár évi folyóirat beszerzési jegyzékének összeállításához. Az alkalmazott rendszerben az ilyen jellegű feldolgozó rendszer minden lényeges ismérve megtalálható, s mint ilyen sematikusnak tekinthető. A folyóirat nyilvántartás és a szerzeményezés szempontjából fontos minden lényeges adatot lyukkártyára visznek át, amelyen a legtöbb helyet a folyóiratcím fogalmi jegyeinek kell biztosítani. Minden más adat csoportosítható, s csoportonként azonos fogalmi jeggyel jelölhető. Kiegészítő berendezésekkel /letapogatás elektrooptikai módszerrel, adatnyomtató stb./ további adatok nyilvántartása, visszakeresése, valamint statisztikai kimutatások készítése is lehetséges. Bár a fejlődés jelenlegi szakaszában ismeretes rendszerek egyike sem tekinthető véglegesen kialakultnak, a kísérleti eredmények biztatók. Az ismertetett sematikus módszer kisebb könyvtárakban alkalmazott kilenc különféle rendszer kombinációján alapul.

F.I.

Szovjet folyóiratcímek rövidítése. - /Zur Kürzung sowjetischer Zeitschriftentitel/ - MUHLFORDT, G. - Dokumentation, 8.k. 4.sz. 1961.aug. 97-103 p.

A DIN 1502 sz. szabvány 2.sz. melléklete az alábbi tervezetet

közl:

1. A címeket úgy kell rövidíteni, hogy azok rekonstruálását lehetővé tegye, vagyis a szóból annyit írunk ki, amennyiből a teljes kifejezés még felismerhető, szemben az eddig használt teljes /initial/ rövidítéssel, ahol vagy meg kellett a jeleket tanulni, vagy csak kulcs segítségével voltak feloldhatók. Utóbbi esetben pl. Voprosi istorii: VI, még a római számmal is könnyen összetéveszthető. A tervezet értelmében megmarad a teljes szótó vagy legalábbis hosszabb szókezdő, pl. Vopr. ist. ami kizár minden félreértést. Kivétel a mindjobban terjedő zsurnál szó Z jelzése.
2. A címeket translitterálni kell.
3. Az első szabályból következik, hogy a konjugációk és prepozíciók megmaradnak.
4. A rövidítést a szóvég egyszerű elhagyásával képezik, és utána pontot tesznek.
5. Az orosz nyelvtani szabálytól eltérően a német szabályt követve a melléknevet kisbetűvel, a főnevet nagy betűvel írják. Pl. Gos. - goszudarsztvo - állam, de gos. - gosudarsztvennii - állami. Ez gyakorlatilag igen nagy jelentőségű, mert így a szavak első pillantásra megkülönböztethetők.
6. Az egyes vagy többesszámot nem veszik tekintetbe.
7. Egyetlen összetett szóból álló címek érintetlenek maradnak. Összetételnél csak a második tagot rövidítik. A kötőjellel összekötött szavaknál mindkét tagot rövidítik a kötőjel meghagyásával.
8. A megjelenési hely a címtől vesszővel elválasztva, translitterálva feltüntetendő. Miután azonban a legtöbb szovjet lap Moszkvában jelenik meg, ez nem tüntetendő fel.
9. Az oroszban is előforduló nemzetközi kifejezések az eddig szokásos módon rövidítendők.
10. Ezzel a szovjet lapok rövidítésére vonatkozó eddigi szabvány érvényét veszti.

Az újabb mellékletként felsorolt példákban azonban több kifogásolni való is akad. Pl. a javasolt Rab. - rabota azért nem felel meg, mert a rabocij - munkás szót is jelölheti. Inkább maradjon rövidítetlen, hiszen tudományos munkáknál ugyanis inkább a trud - Tr. kifejezés a használatosabb. Viszont a sbornik /gyűjtemény/ szláv sb rövidítése a használatos nyelvűek előtt annyira szokatlan, hogy nyugodtan használható, a tudományos irodalomban ez a formája máris igen elterjedt, ezért jobb a javasolt sbor.-nál.

A fenti jól meggondolt és nemzetközileg is elfogadott 10 alap-

szabály megérdemli a tudományos nyilvánosság hozzájárulását, még ha részleteiben kisebb kívánnivalókat is hagy hátra. A kérdés sürgősségére és fontosságára való tekintettel reméljük, hogy egy általános, kötelező érvényű szabály mielőbb életbelép.

Dzs.

026:027.53:021.6

A műszaki irodalom propagandájának koordinálása. - /O koordinációi kooperáció propagandá technicseszköj literatúrú/- SIMKEVICS, L.A. - ESZIPOVA, R.F. - Tehnicseszköj Biblioteki SzSzSzR, Opüt Rabotü, Szbornik 3. 3.sz. 1961. 24-26 p. T:OMK

A krasznodarszki népgazdasági tanács műszaki-tudományos központi könyvtára a műszaki propaganda területén szorosan együttműködik a krasznodarszki járási közművelődési könyvtárral, bár mindegyikük más hálózathoz tartozik, ill. más típusú könyvtárak tartoznak gondozásuk alá. A járási közművelődési könyvtár csak 1960. év eleje óta rendelkezik kb. 10 000 kötetes műszaki könyvállománnyal, viszont a népgazdasági tanács műszaki-tudományos központi könyvtára lényegesen nagyobb állománya is a könyvtárközi cserében rendelkezésére áll.

A két könyvtár az elmúlt években szoros kapcsolatot épített ki; így pl. a városukban tartott különböző műszaki konferenciák alkalmával közös tematikus kiállításokat rendeztek, ajánló bibliográfiákat készítettek. A népgazdasági műszaki fejlesztési célkitűzéseknek megfelelően összeállított szakirodalmi legfrissebb anyagról a központi műszaki könyvtár a hatáskörébe tartozó állami vállalati könyvtárakat tájékoztatja, míg a járási könyvtár a helyi, tanácsai vállalatok felé irányítja a műszaki propagandát.

A közösen elkészített ajánló bibliográfiák közül különösen eredményes volt "A kukoricabetakarítás korszerű gépesítése", valamint "Műanyagok feldolgozásának és műanyagcikkék készítésének korszerű eljárásai" címűek.

A módszertani munka tekintetében a két könyvtár, ill. könyvtár-típus között is bizonyos laza együttműködés fennáll, ennek erősítése azonban a jövőben sokkal fokozottabban kívánatos lenne.

V.P.

027.6:62

Az ipari élet központjában. - /V centre proizvodstvennoj szizni/- VERESCSAGIN, N. - Bibliotekar', 1.sz. 1962.jan. 24-27 p. T:OMK

A moszkvai Dinamó gyár műszaki könyvtárában a kétszintes raktárhelyiségben, könnyen mozgatható fémpolcokon kb. 130 000 kötet könyvtárol. Az irodalom terjesztése érdekében a helybenolvasáson és kölcsönzésen kívül az elmúlt 3 évben számos új szolgáltatást vezettek be. A könyvtár aktivistái naponta összeszedik a saját üzemszerűket érdeklő új könyveket, és ebédidőben szemlére teszik ki azokat. A könyvtár ezenkívül minden szerdán ún. információs napot tart, amikor is megtekintésre teszi ki új szerzeményeit. /A szakrendben polcokra rakott dokumentumokat leltárbevétele után és feldolgozás előtt állítják ki, ha valaki érdeklődik egy dokumentum után, azt soronkívül feldolgozzák./ Az üzemi lapban a könyvtár minden héten szerepel, hol az új könyvek jegyzékét közlik, hol ajánló bibliográfiákat állítanak össze a szakemberek egyes csoportjai részére. Állandó kiállításokat is rendeznek az újítónak, és különösen erőteljes propagandát fejtenek ki az ujtási értekezletek alkalmával. Az egyes üzemszerűekben mozgó-könyvtárakat szerveznek.

A könyvtár és a gyár műszaki információs irodája közösen műszaki fakultást szervezett a három éves kulturális egyetem keretében. Most 500-an tanulnak itt. A könyvtár külön figyelmet fordít a továbbtanulók szakirodalmi igényeinek kielégítésére.

A különböző új munkamódszerek következménye, hogy a Dinamó gyár műszaki könyvtára három év alatt 2000-ről a kétszeresére emelte állandó olvasóinak számát.

B.S.

027.6:62

Hogyan dolgozunk a műszaki könyvvel? - /Kak mi rabotaem sz tehnicesszkoj knigoj/. - LÖZLINEVA, N. - Bibliotekar', 2.sz. 1962.febr. 28-29.p.

A brjanszki villamos erőmű műszaki könyvtárában 24 000 kötet található. A könyvtár munkatervét együtt készíti el a könyvtári tannáccsal, amelynek vezetője az üzem főmérnöke. Állandó közvetlen kapcsolatot tartanak az egyes üzemszerűkkel, folyamatosan tájékozódnak az igényekről.

Rendszeresen adnak ki ajánló jegyzékeket az új könyvekről, fordításokról, expressz-információs anyagokról, műszaki prospektusokról és az üzem profiljába vágó szakfolyóiratok cikkeiről. Különös gondot fordítanak a folyóiratok propagandájára: plakátok formájában hívják fel a figyelmet az egyes folyóiratokra /cikkekre/, vitát rendeznek róluk stb.

A közeljövőben meg akarják valósítani JASIN mérnöknek Szovjet-unió-szerte elterjedt munkamódszerét: a munkások között létesítendő

olvasóköri megteremtésére, amelyek a műszaki irodalom tanulmányozását hivatottak előmozdítani.

A kollektív propaganda mellett nagy gondot fordítanak az egyes olvasókra is. Az új könyvekből, folyóiratokból stb. a főmérnök mindig kijelöli, hogy kinek a figyelmét mire kell felhívni. Állandó feladatuknak tekintik az esti és levelező hallgatók segítségét is. Hasznos propaganda eszköznek bizonyult, hogy a könyvtár állományának egy része szabadpolcon van.

B.S.

347.78

A szerzői jog hatása a bibliográfiai összeállításokra és kiadványokra. - /Effect of Copyright on the Compilation and Publication of Bibliographies/ - BUDINGTON, William S. - Special Libraries, 52.k. 9.sz. 1961.nov. 513 p. T:OMK

Az Északamerikai Egyesült Államokban a szerzői jogvédelem revíziójára került sor. A SPECIAL LIBRARIES 1961. novemberi számában a cikkek többsége a szerzői jogvédelem kérdésével foglalkozik. Történeti áttekintésben ismertetik a szerzői jogvédelem eredetét, fejlődését, és részletesen elemzik a mai helyzetet. Ismertetik a kiadók véleményét, valamint a Copyright Office javaslatait az új szerzői jogra vonatkozóan. A kérdésnek számos könyvtári vonatkozása is van, amelyből az alábbiakban a szerzői jognak a bibliográfiai összeállításokra és kiadványokra gyakorolt hatását ismertetjük a "Using copyrighted material" c. cikk egyik fejezete alapján:

A cikk írója a Crerar Library munkatársa. Szerinte a szerzői jogvédelem kérdése könyvtára bibliográfiai tevékenysége /akár publikált, akár nem/ szempontjából nem jelentős probléma, mert a kivonatokat nem a szerzők készítik el /ami egy csomó folyóiratnál szokás, és azok alkalmazzák is a szerzői jogvédelem gyakorlatát/, hanem az eredeti folyóiratból a cikk alapján készül a kivonat, tehát bárki bármikor felhasználhatja. Másrészt a kivonatok specifikus igényeket elégítenek ki, tehát nem a cikk egész tartalmát közlik, mint pl. a Chemical Abstracts, hanem bizonyos szempontok szerint emelnek ki, vagy hagynak el részeket.

Retrospektív kutatásnál és bibliográfiai összeállításnál már lényegesebb a Chemical Abstracts és egyéb források szerzői jogvédelemmel ellátott kivonatainak a használata. Statisztikai felmérés alapján megállapítja, hogy a kurrens év kivonatainak felét megvizsgálva azt az eredményt kapta, hogy a kivonatok 60 %-ánál nem áll fenn a szerzői jogvédelem esete. A szerzői joggal ellátott kivonatok 2/3-a viszont külföldi, főleg angol és nyugat-német.

D.É.

659.24:002

A mindenoldalu információ jobb tudományos és műszaki-gazdasági eredményekre vezet. - /Allseitige Information - bessere wissenschaftliche und technisch-ökonomische Ergebnisse/ - HILBERT - Wirtschaft, 17.k. 7.sz. 1962.febr.14. 13 p.

Az NDK Műszaki Kamarájának Elnöksége 1962. január 23-1 ülésén azzal az előterjesztéssel foglalkozott, amelyet kiváló dokumentációs szakemberek egy csoportja dolgozott ki a Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézetével egyetértésben. Az előterjesztés megállapítja, hogy az NDK vállalatai és intézetei nem használják fel kellőképpen a külföldi országok gyakorlati tapasztalatait és tudományos eredményeit. A műszaki világszínvonal elérésére irányuló feladatokat azonban sokkal gyorsabban és kisebb költséggel lehetne teljesíteni, ha a dokumentációt és információt nagyobb mértékben használnák fel. A vita során az egyik felszólaló rámutatott arra, hogy a legutóbbi években az NDK számos területén dokumentalista munkaközösségek alakultak, amelyek a Dokumentációs Intézettől kapnak gyakorlati és módszertani utmutatásokat, szervezetileg pedig a Műszaki Kamara irányítása alatt állnak. Ezek a regionális munkaközösségek azonban már nem felelnek meg a követelményeknek, s ezért a gyakorlati szakemberek központi szerv létesítését tartják szükségesnek. Az említett elnökségi ülésen olyan döntést hoztak, hogy a Műszaki Kamara Elnöksége mellett megalakítják "A Tudományos és Műszaki-Gazdasági Dokumentáció és Információ Bizottságát"-t. Ennek a bizottságnak elsőrendű feladata lesz az, hogy az NDK-ban, a szocialista és a tőkésországokban folyó dokumentáció helyzetével kapcsolatban ajánlásokat dolgozzon ki, s ezeket az elnökség, ill. az illetékes állami szervek vezetésével elé terjessze. Az Elnökség határozata szerint az ajánlásoknak - többek között - az alábbiakra kell kiterjedniük: a dokumentációs és információs tevékenység koordinálásának megjavítása; az információ szervezetének ésszerűbb kialakítása; jól szervezett információs osztályok létesítése a vállalatoknál; a felhasználásra érdemes dokumentációs források jobb nyilvántartása; a szakirodalom feldolgozási módszereinek és technikájának megjavítása stb.

G.I.

659.24:061.4

Egy oktató jellegű kiállítás sok kételkedőt meggyőzött. - /Eine Lehrschau überzeugte viele Skeptiker/ - GRAFE STRAATMANN, B. - Wirtschaft, 17.k. 7.sz. 1962. febr. 14. 13.p. T:OMK

A drezdai Központi Automatizálási Intézet oktató jellegű kiállításának szemléltető anyagát annak a követelménynek a figyelembevételével

telével állították össze, hogy az információt és dokumentációt a fejlesztési és kutatómunka szerves alkotórészévé kell tenni. A kiállítás gyakorlati példákon mutatja be az információ értékét a műszaki-tudományos munka szempontjából oly módon, hogy bemutatja néhány kutatási és fejlesztési téma feldolgozását, az azokkal kapcsolatos munkabeszámolókat és munkaeszközöket. A kiállításra került mintákon látható, hogy a Központi Automatizálási Intézet hatalmas információs anyaggal dolgozik. Szakkönyvtárában mintegy 20 000 kötet szakkönyv, több mint 200 000 bibliográfiai adat és több mint 200 000 szabadalmi leírás található. Ezt az anyagot állandóan bővítik; így havonta több mint 300 szakfolyóirat anyagát dolgozzák fel az Intézetben rövid referátumok formájában, amelyeket dokumentációs kártyákra vesznek fel. A témához kötött információs munkát nem szabad csupán a "tulajdonképeni" fejlesztési és kutatómunka előkészítő szakaszának tekintenünk, ellenkezőleg, a dokumentáció munkájának a témafeldolgozás valamennyi szakaszára ki kell terjednie. Dr. THIESSEN professzor a dokumentációs és információs szervek konferenciáján hangsúlyozta, hogy "a dokumentáció és információ nem csupán járulékos munka a tudományhoz és technikához, hanem minden tudományos, elméleti és kísérleti munka alapvető alkotórésze." A kiállítást az Intézet munkatársain és ujtóbrigádjain kívül más intézetek, vállalatok és társadalmi szervezetek részéről 350 látogató kereste fel. A látogatókkal folytatott megbeszélések célja az volt, hogy meggyőzze őket arról, hogy az információ fokozott felhasználása a tudományos-műszaki munka hatékonyságának emelésére vezet.

G.I.

659.24:65.012.6

Hogyan javítsuk meg a tudományos-műszaki tájékoztatást? - /Kak ulucssit' naucsno-tehniceszkuju informaciju/ - VVEDENSZKIJ, T. - Plannovoe Hozjajszto, 39.k. 3.sz. 1962. 78-79 p.

A tervezők és feltalálók új problémák megoldásával foglalkoznak, száz és száz bejelentést tesznek a Találmányi Hivatalnak, de a bejelentéseket sokszor visszautasítják, mert a megoldás módja nem új. Ennek oka a hiányos információ és a tervszerűtlenség. Gyakran ugyanazal a problémával párhuzamosan foglalkozik több intézet, vállalat, feltaláló. Az új megoldásokról általában nagy késéssel szereznek tudomást; a probléma kidolgozása és a publikálás között két-három év is eltelik. Ezért szükség volna olyan speciális információs szolgálatra, amely nyilvántartja, hogy kik és hol foglalkoznak egy adott időpontban valamely műszaki kérdéssel.

További feladat a tervező munkák széleskörű és sokoldalú összehangolása. A tervezőnek vagy a feltalálónak kétféle információra van szüksége munkája kezdetekor:

1. Tudnia kell, hogy témájára vonatkozóan milyen javaslatok, találmányok vannak, ezeket hol jelentették be, hol publikálták.
2. Tudnia kell, hogy ki foglalkozik még a témával, kivel lehet közös erőfeszítéseket tenni a megoldásra, kivel lehet megvitatni a munka irányvonalát, kinek a tapasztalatait érdemes figyelembe venni.

A találmányok gyűjteményét kevesen tanulmányozzák, a tervezők gyakran már régen megoldott problémákkal foglalkoznak. Ennek oka, hogy bonyolult és nehézkes a szükséges információ felkutatása. A bibliográfiák hiányosak, s értesülést szerezni arról, hogy kik és hol foglalkoznak valamely problémával - a véletlentől függ. Egy "koordinált információs szolgálat"-nak kellene segítséget nyújtania abban, hogy a tervezők, tervezőintézetek az összes szükséges adatok egy helyen kaphassák meg. Ez a szolgálat választ tudna adni arra a kérdésre, hogy ki és hol foglalkozik egy témával. Felhasználva a vállalatok és a tudományos intézetek, a sajtó és egyéb hírforrások rendszerezett anyagát - a jövőben pedig még a szocialista országok fejlesztési terveit is -, kielégítő információt tud majd adni minden tervezési problémára.

Célszerű volna a koordinált információs szolgálat munkáját összekapcsolni a Szabadalmi-Műszaki Könyvtárral s a moszkvai Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtárral, illetve a Központi Politechnikai Könyvtárral, amelyeknek jól szervezett bibliográfiai apparátusa van.

A tájékoztatás és nyilvántartás céljára speciális kérdőíveket adnának ki. A vállalatok és intézetek műszaki csoportjai a kérdőíveken kitöltik a témának megfelelő rovatot, és az ívet elküldik az információs szolgálat címére. Itt a megfelelő kartotékokból és különböző bibliográfiákból, referáló kiadványokból összeállítják a részletes választ, és az ívet a legrövidebb idő alatt visszaküldik a megrendelőnek. Ugyanakkor a kérdőíven feltüntetett igény az információs szolgálatnak figyelmeztetést is jelent arra, hogy a megrendelő vállalat mivel foglalkozik, s ezt a nyilvántartást felhasználhatja a következő vállalatok informálására.

Gy.P.

774/777

Fotoreprodukció. - /Photoreproduction/ - OSTER, G. - American Documentation, 12.k. 4.sz. 1961.okt. 285-291 p. b:6, T:OMK

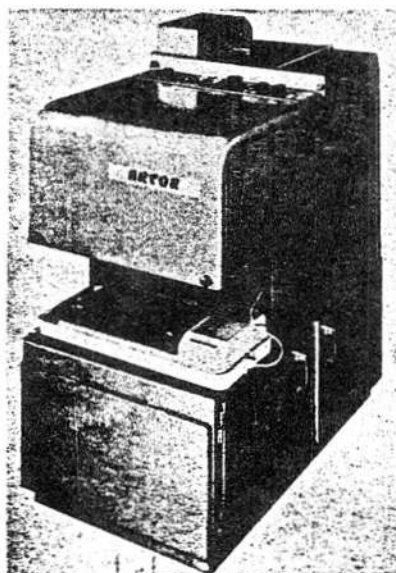
A sokszorosítási technika fejlődésének története a rézmetszet készítés technikájától a legkorszerűbb fotomechanikai és elektro-

esztatikus sokszorosítási rendszerekig. Bár a technikai fejlődés több évszázados multra tekinthet vissza, ugyiszlóan napjainkban vált csak lehetővé valamely fényképfelvételről 1 percen belül másolatot készíteni. A dokumentumok fényképezési reprodukciója és sokszorosítása alig néhány éve kialakult módszereken alapul. A fejlődés jelentős szakasza nyílt meg a fototechnikai úton készített nyomdai matricák alkalmazásával. A legújabb eljárások /Xerox, Termofax, infravörös, termoplasztikus stb./ további fejlődés távlatait nyitják meg, elsősorban a gyorsaság és a nagy példányszám sokszorosítások irányában. Kétségtelen azonban, hogy különösen a reprezentatív célokat szolgáló sokszorosítás területén, ahol a tipográfia esztétikai szempontjai nem mellőzhetők, a követendő módszerek ma sem sokban térnek el a Gutenberg által kialakított alapvető módszerektől.

P.I.

778.14

Fejlesztési irányok a fotomásolat terén. - /Developments in Photo-reproduction/ - KIERSKY, LORETTA J. - Special Libraries, 52.k. 10.sz. 1961.dec. 581-582.p. T:OMK

Arcor automatic copier

A FILMAC 300 a legújabb modell a mikrofilm olvasó-másoló berendezések terén. A Minnesota and Manufacturing Company gyártja, és a Thermo-Fax Sales, Inc. árusítja. A készülékhez 16 vagy 35 mm széles szalag, nyílás, keret, lemez használható. Gombnyomással történő másolás után a felvétel 10 másodperc múlva 27,5 x 35 cm méretű ernyőn olvasható, látható. A készülék mérete: 65 x 53,75 x 115 cm; ára: kb. 3000 dollár. Másik két hasonló modell: Filmac 100, ára: 695 dollár és a Filmac 200, ára: 1495 dollár.

Ugyancsak automatikus másoló-olvasó készülék a Documat és Arcor. Az első Rekorda /Kodak gyártmányu papírt és vegyszert igényel/ és Photostat /Photostat Corporation gyártja/ kereskedelmi néven ismert. Árak: 895 dollár.

Az Arcor automatikus másoló berendezés /a Polyclair et Guilleminot Corp. gyártmánya, Amerikában

A Burton Mount Corp. árusítja/ műszaki rajz céljaira készült. Kezelése egyszerű, 10 másodpercen belül elkészül - gombnyomásra - a másolat. A készüléknek vetítő lencse rendszere van, előhívó vegyszer segítségével jó minőségű papíron száraz másolatot nyújt. Mérete: 120 x 52,5 x 90 cm; súlya: 54,5 kg; ára: 1995 dollár.

Két olcsóbb típus, amely a Microdealers, Inc.-nél szerezhető be: 1. a Corvette Model 51, 16 mm-es filmet kell hozzá használni, alkalmas könyvek és más kötött kiadványokból lapon, filmen vagy kártyán bármilyen helyzetben történő másolásra; 2. a Corvette Model P-16-hoz ugyancsak 16 mm-es film használatos. Az olcsó berendezés bármilyen helyzetben alkalmazható fotomásolásra. 1. Sulya: 3,20 kg; ára: 450 dollár; 2. Sulya: 4-5 kg; ára: 150 dollár.

Az előzőknél komplikáltabb, egyelőre csak a rakétatechnika, repülőgépiparban használatos berendezés: a VSMF Microfilm Catalog File, amely másolt adatokat egyben tárolja, sőt felvilágosítást is nyújt belőlük. Négy részből áll: 1. Az információadó berendezés; 2. másoló-olvasó berendezés; 3. mikrofilmtár; 4. előhívó berendezés.

D.É.

+ + +
+ +